

Herhaalde malen moesten aanvallen van vijandige Papoeastammen onder Japanse leiding op onze bivaks worden afgeslagen. Ten gevolge van de slechte voedsel toestand kwamen velen om het leven, terwijl door de grote slijtage van het schoeisel de marsvaardigheid in sterke mate verminderde. Men dacht er echter niet over zich aan de Jap. over te geven; waar de gelegenheid zich voordeed werd aan de vijand zoveel mogelijk nadeel berokkend.

1 April 1944 werd ons een gevoelige slag toegebracht. Op de 18e April werd het voornaamste bivak overvallen, waardoor de kapitein *Willemsz Geeroms* en met hem vele andere militairen in handen van de vijand geraakten en door de meedogenloze vijand werden geëxecuteerd.

Een van de onderofficieren, die had weten te ontsnappen, splitste de nog overgebleven troep in patrouilles, die tot opdracht kregen om contact te zoeken met geallieerde troepen, die volgens binnengekomen geruchten op de N. kust van *Nieuw Guinea* zouden zijn geland.

Het zou echter nog tot September 1944 duren voordat contact met *Sansapor*, waar inmiddels een Ned. bestuurspost was gevestigd, werd verkregen.

De guerilla-troep, welke tot 14 man was geslonken, werd na in *Australië* een welverdiende rust te hebben genoten, voor de bevrijding van het overige gedeelte van *Ned. Indië* ingezet.

DE ACTIE

OP DE KEI-, AROE- EN TANIMBAR-EILANDEN IN '42

Bijlage: Een schetskaart.

A. Inleiding.

Deze tussen *Nieuw Guinea* en *Australië* liggende eilandengroepen waren door de Japanners bij hun opmars naar het Oosten ongemoeid gelaten. Het Nederlandse gezag had zich op deze eilanden, gesteund door de te *Dobo*, *Toeal* en *Saumlaki* gelegerde veldpolitie detachementen, weten te handhaven.

De moeilijkheden, waarmee deze gezagsdragers te kampen hadden waren echter vele. Tengevolge van de bezetting door de Japanners van het overige deel van de archipel waren genoemde eilanden geïsoleerd komen te liggen. Invoer van het voorname voedingsmiddel t.w. rijst vond niet meer plaats, zodat de bewoners op de producten van eigen bodem waren aangewezen. Vooral te *Dobo* had de aldaar aanwezige bestuursambtenaren met grote moeilijkheden te kampen.

Dobo vormde een klein, maar druk centrum in de *Oostelijke Molukken*. Het geregelde bezoek van de Japanse parelvissersvloot maakte het tot een aantrekkingspunt van vele vreemde elementen.

De inheemsen van de gehele omgeving (*Timor*, *Ambon* en de *Kei Eilanden*) stroomden toe en bleven te *Dobo* gevestigd, ook toen de parelvisserij in bloei afnam, aangezien daarnaast de aankap en handel in ijzerhout ging toenemen. Zodoende bestond de bevolking van *Dobo*

voor een zeer groot gedeelte uit vreemdelingen (niet *Aroenezen*) van over het algemeen slecht gehalte, te hooi en te gras levend van wat er zo telkens te doen viel.

Na 8 December 1941 vielen nagenoeg alle scheepsverbindingen uit, waardoor velen werkloos werden. Na de val van *Ambon* en vooral na de capitulatie op 8 Maart 1942 was duidelijk het toenemen van de spanning en onrust onder de bevolking waarneembaar. De verkenning door Japanse vliegtuigen veroorzaakte angst; vele vrouwen en kinderen werden buiten de kota gebracht.

Het Bestuur kreeg het steeds moeilijker, de geld- en voedselvoorraad raakte op, de ingestelde distributie werd steeds beperkter. Het detachement veldpolitie uit haar door bombardement vernielde kazerne verjaagd, gescheiden van gezin levend, onderbetaald en minder goed gevoed, en niet krachtig geleid, ging de moed verliezen.

Het Hoofd van Plaatselijk Bestuur die een weinig gezien persoon was, ging hoe langer hoe meer de greep op de bevolking verliezen. De ontevredenheid nam hand over hand toe en resulteerde in een opstand op 30 April 1942, welke werd geleid door enkele onguere elementen.

Men nam het Hoofd van Plaatselijk Bestuur gevangen en ontwapende het Detachement veldpolitie. Genoemde bestuursambtenaar werd met nog enkele andere gevangen genomen Europeanen door de opstandelingen naar *Ambon* overgebracht en aldaar aan de Japanse bezetter uitgeleverd.

B. Voorbereidingen met het oog op het bezetten van de eilanden.

Inmiddels werden door de naar *Australië* uitgeweken Regeringsambtenaren plannen beraamd om de *Kei*-, *Aroe*- en *Tanimbar* eilanden, zomede *Zuid Nieuw Guinea*, dat ook nog in onze handen was, met troepen te bezetten, teneinde deze voor de defensie van *Australië* belangrijke keten zo lang mogelijk in handen te houden. Uiteraard was er uit een politiek oogpunt veel aan gelegen om ons gezag in het gedeelte van Ned. Indië, dat ons nog was overgebleven, te handhaven.

Een door de kapitein v.d. Gen. Staf *S. H. Spoor* van 10—14 Juni 1942 uitgevoerde verkenning resulteerde in het nemen van het besluit om te *Dobo*, *Saumlaki* en *Toeal* zomede in *Zuid Nieuw Guinea* troepen te leggen en de zetel van de Assistent Resident van *Toeal* naar *Merauke* te verplaatsen.

Gelet op het feit, dat het slechts aan een gering aantal troepen was gelukt om zich aan de greep van de Jap te onttrekken kon slechts tot een zwakke bezetting van genoemde plaatsen worden overgegaan.

Het in *Australië* beschikbare contingent van het KNIL bestond in hoofdzaak uit de compagnie, welke met het overbrengen van de Japanse geïnterneerden van Java naar *Australië* was belast geweest en uit een detachement, dat na de olie-installaties te *Babo* (*Nieuw Guinea*) te hebben vernield naar *Australië* was teruggenomen.

De beschikbare troepen werden als volgt over de verschillende nieuw te vormen detachementen verdeeld.

Detachement <i>Merauke</i>	154 man (w.o. 4 offn.)
Detachement <i>Dobo</i>	43 man (w.o. 2 offn.)
Detachement <i>Toeal</i>	41 man (w.o. 1 off.)
Detachement <i>Saumlaki</i>	19 man (onder commando van een sergeant 1e kl.)

Het Detachement *Merauke* werd op 23 Juni 1942 te *Townsville* (O. kust van *Australië*) ingescheept en bereikte na het opnemen van een 20-tal op *Thursday Island* aanwezige militairen van het KNIL zonder ongevallen *Merauke*.

De overige detachementen vertrokken op 23 Juni 1942 per trein uit *Melbourne* en scheepten te *Darwin* in.

C. Detachement Dobo.

In verband met het feit, dat bij de landing van onze troepen weerstand kon worden verwacht — op 30 April 1942 was, zoals wij boven zagen, te *Dobo* opstand uitgebroken — was bepaald, dat het voor *Toeal* bestemde detachement aan de landing op *Dobo* zou deelnemen om na afloop daarvan zijn bestemming te volgen.

Op 17 Mei 1942 was het aan de Nederlands gezinde groep te *Dobo* gelukt om zich van het gezag meester te maken, zodat de landing van onze troepen op 12 Juli ongestoord geschiedde, tengevolge waarvan nog diezelfde middag de voor *Toeal* bestemde afdeling derwaarts kon vertrekken.

De detachementscommandant, die tot opdracht had om

- a. orde en rust te *Dobo* te herstellen.
 - b. het Nederlands Gezag op de *Aroe* eilanden op krachtige wijze te vestigen en te handhaven.
 - c. een Japanse agressie met de ter beschikking staande middelen zo krachtig mogelijk tegen te gaan en bij een aanval door overmachtige vijandelijke krachten naar andere gebiedsdelen van de *Aroe* eilanden voor het voeren van de guerillastrijd uit te wijken,
- ving onmiddellijk na aankomst aan met het houden van een onderzoek naar aanleiding van het gebeurde op 30 April 1942.

Patrouilles werden uitgezonden om voortvluchtige elementen, die aan de opstand hadden deelgenomen op te sporen, overigens deed zich niets bijzonders te *Dobo* voor.

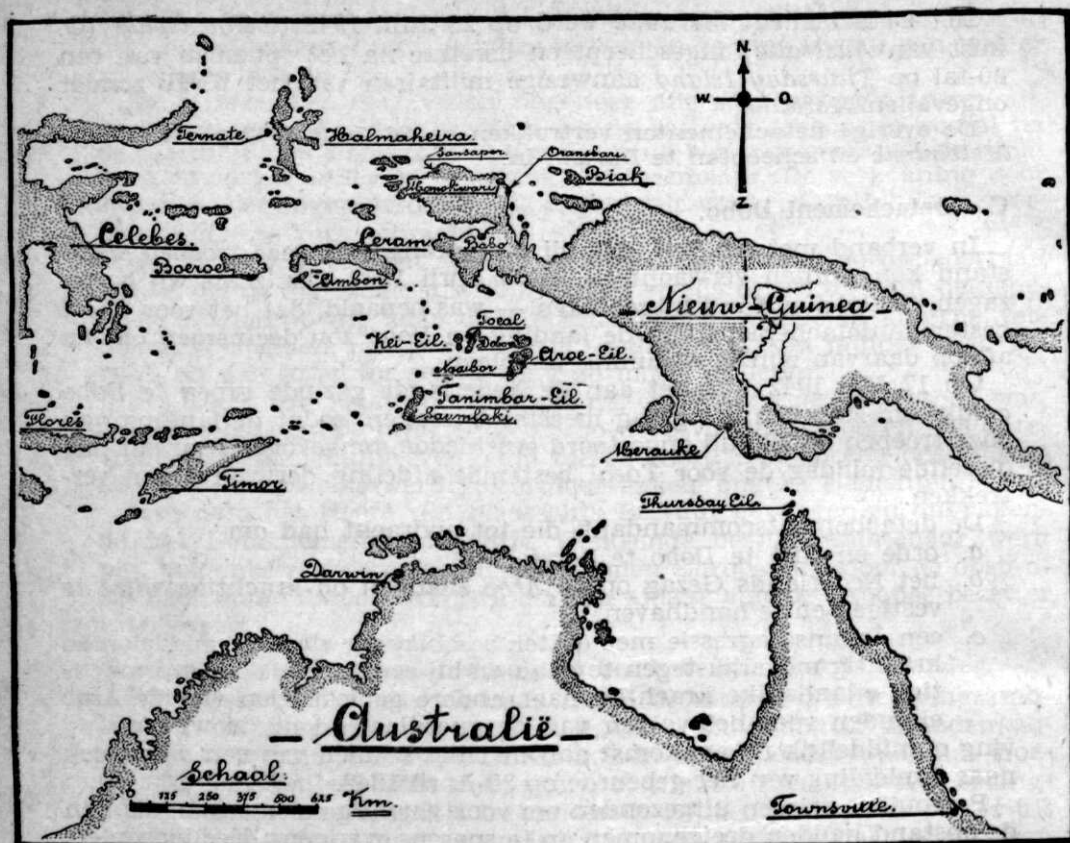
Ongeveer medio Juli werd uit *Australië* een telegram ontvangen, dat in verband met binnengekomen berichten rekening moest worden gehouden met een vijandelijke aanval op *Toeal*, in verband waarmee ook ten aanzien van het detachement te *Dobo* verhoogde waakzaamheid was geboden.

Op 28 Juli 1942 werd boven *Dobo* een Jap. vliegtuig waargenomen, dat na een 10-tal minuten in N.W. richting verdween.

Op 30 Juli 1942 te ongeveer 5.00 werd het detachement gealarmeerd door een bericht van de bij de haven op post staande politie-agent, dat een schip de haven binnen voer. Hoewel oorspronkelijk werd gedacht dat het hier een eigen schip met levensmiddelen betrof, bleek weldra, dat men met een vijandelijk schip had te maken.

De op de vuurtoren geplaatste post had vermoedelijk ten gevolge van de duisternis geen scheepsbewegingen waargenomen, ten gevolge waarvan het detachement werd verrast.

De commandant zag geen kans om zijn troepen nog ter plaatse weerstand te doen bieden en trok naar het Zuiden van het eiland terug, waar in de loop van de dag het grootste gedeelte van de troepen zich verzamelde. Op grond van binnengekomen berichten, dat de Jappen met ongeveer 200 man waren geland en dat 2 Japanse oorlogsschepen op

de rede lagen, besloot de detachementscommandant het eiland te verlaten en zich naar het hoofdeiland van de *Aroe* eilanden te begeven.

Op 3 Augustus 1942 was het grootste gedeelte van het detachement verzameld, waarna op grond van de binnengekomen berichten, dat de Japanse bezetting voor een gedeelte was verdwenen en dat een 60-tal voor het bezetten van *Dobo* was achtergebleven, werd besloten om naar het eiland, waarop *Dobo* was gelegen terug te keren en *Dobo* te heroveren. Het detachement wist het eiland onopgemerkt te naderen en rukte in de nacht van 6 op 7 Augustus 1942 naar *Dobo* op.

De vijand bleek, vermoedelijk ten gevolge van verraad, op zijn hoede te zijn, zodat deze veroveringspoging mislukte.

De detachementscommandant besloot tengevolge van de vermoeidheid van de troep en in verband met het feit, dat ter plaatse over geen voedsel werd beschikt, naar het hoofdeiland terug te keren.

De vijand nam nu ter bewaking van de kusten van het eiland uitgebreide maatregelen, in verband waarmee een onopgemerkte nadering onmogelijk was geworden.

Volstaan werd met het bezetten van *Ngaibor* gelegen in de streek van waaruit in normale tijden *Dobo* van voedsel werd voorzien, teneinde hierdoor de vijand aanvoer van levensmiddelen te ontzeggen.

De vijand bepaalde zich tot het bezet houden van *Dobo* en ondernam

geen pogingen om onze troep te *Ngaibor* lastig te vallen.

In September 1942 werd in *Australië* besloten om tot evacuatie van het detachement over te gaan, hetgeen op 16 September 1942 plaats vond.

D. Detachement te Toeal.

Gelijk met de aanval op *Dobo* werd door de Japanners een aanslag op *Toeal* gepleegd. Het detachement werd overrompeld en gevangelijk naar *Ambon* afgevoerd. Slechts enkelen gelukte het naar de *Tanimbar* eilanden te ontsnappen.

E. Detachement te Saumlaki.

Zoals boven reeds vermeld, was voor het bezetten van *Saumlaki* slechts een brigade ter sterkte van 19 man uitgetrokken, welke brigade zich op zeer succesvolle wijze van haar taak heeft gekweten.

Op 30 Juli 1942 te ongeveer 3.30 werd de brigadecommandant, de sergeant eerste klasse *J. Tahya*, door de bij de pier opgestelde post gewekt met de mededeling, dat een motorboot de baai binnenvoer. Daar de commandant een boot uit *Australië* verwachtte, werd door hem geen alarm gemaakt en begaf hij zich ter nadere verkenning naar de pier. Aldaar ontdekte hij, dat twee oorlogsschepen voor anker tegenover het eindpunt van de pier lagen. Om geen argwaan te wekken, liep de brigadecommandant terug en liet hij in alle stilte de van te voren ingerichte stellingen betrekken.

Te 4.00 landden de Japanners ter weerszijde van de pier en rukten langs de pier in een colonne met vieren op. Toen deze colonne op 200 meter van de onzen was genaderd werd het vuur geopend met het gevolg dat de gehele Japanse troep binnen de kortst mogelijke tijd was opgeruimd. De Japanners gingen vervolgens er toe over om de plaats met hun scheepsgeschut te bevuren, van welk vuur de onzen echter geen last ondervonden.

De Japanse sloepen waren inmiddels teruggekeerd, waarna een tweede landing maar nu in breder front volde. Ook deze landing kon dank zij het feit, dat onze zeer goed gecamoufleerde stellingen, door de vijand niet konden worden ontdekt, worden afgeslagen.

Na 6.00 vielen de eerste treffers op de door onzen ingenomen stellingen en was de brigadecommandant te 6.20 gedwongen om het bevel tot het aanvaarden van de terugtocht te geven.

Deze terugtochtsweg was van te voren verkend, zodat de commandant zich hierover geen zorgen behoefde te maken. Na de achtergelaten munitie, geheime bescheiden, en benzine te hebben vernield en zich van de juiste uitvoering van de door hem gegeven opdracht tot vernieling van het radiostation te hebben overtuigd, begaf de brigadecommandant zich naar het aan de Westkust van het eiland gelegen door hem opgegeven verzamelpunt.

Het zou echter nog tot 8 Augustus duren voor dat deze energieke brigadecommandant er in slaagde om een zeewaardige prauw te bemachtigen, waarmee de reis naar *Australië* kon worden aanvaard. Op 16 Augustus bereikten de dapperen van *Saumlaki Darwin* vanwaar zij op 19 Augustus naar *Melbourne* vertrokken.

Aan hun opdracht hadden zij op schitterende wijze voldaan.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.